

4. Kvalitetsredovisning för förskoleverksamhet och grundskoleverksamhet

Förskoleverksamhet

Förutsättningar och organisation

Verksamheten har bedrivits vid 23 förskoleenheter med tillhörande familjedaghem, öppna förskolor och 4 allmänna förskolor varav 3 med särskild språkinriktning. För varje förskoleenhet har en förskolechef ansvarat. Vid tre av enheterna har man samordnat ledarskap.

Andelen förskollärare är 39%, vilket är en ökning med 10% sedan föregående år.

Under året har stadsdelens tre allmänna språkförskolor haft ett minskat antal inskrivna barn, vilket lett till att de har haft inskriven gruppverksamhet på förmiddagar och samarbetat med några närliggande förskolor på eftermiddagar med olika gruppaktiviteter.

Förskolorna har pedagogiska profiler inom ämnesområdena natur och miljö, musik, teater, rytmik, språk samt Reggio Emilia- och Freinetpedagogik.

Med syfte att arbeta med strategiska utvecklingsområden, har förskolecheferna delat in sig i tre nätverksgrupper:

Uppföljning av mål i stadens förskoleplan och Läroplan för förskolan, där även Reggio Emilia-nätverket ingår.

Marknadsföring

Friskare arbetsplatser.

Förutom nätverksträffarna har förskolecheferna månatliga pedagogiska forum, där gemensamma pedagogiska frågor behandlas.

En förskola har deltagit i stadens kvalitetsutmärkelse och fått särskilt hedersomnämmande för sitt tydliga pedagogiska arbete.

Resultat och måluppfyllelse

Normer och värden/olikheter som tillgång

Samtliga förskolor har under året fortsatt ett utvecklingsarbete som påbörjades 2003 med temat barns sociala och emotionella utveckling ”Du och jag och vi två” i samarbete med forskaren Kari Lamer från Oslo universitet. Tydliga resultat av arbetet har framgått såväl bland personal som barn. Bland annat har det inneburit diskussioner om värdegrund och pedagogik i personalgrupperna. Det har påverkat förhållningssätt i personalgrupper och personal går i många fall mer aktivt in och stärker positivt socialt beteende samt hjälper barnen att sätta ord på känslor. I de fall förskolorna observerat förändrat beteende bland barnen är några exempel att barnen hjälper varandra mer, de visar mer hänsyn och empati, väntar på sin tur, tar konsekvenserna av sitt handlande och kan hantera konflikter på ett mer strukturerat sätt.

Personalens förhållningssätt och att barnen delas in i mindre grupper har bland annat resulterat i att det är lugnare barngrupper. Vid en förskola har man arbetet med temat ”kompisar” med de större barnen. Barnen har då blivit intervjuade av varandra och personal, gjort porträtt av sina kompisar och man har läst böcker som handlat om vänner. I enstaka fall har det varit svårighet att få en lugn barngrupp på grund av omflyttning där några barn försvinner och några nya kommer under terminen.

Temaarbeten med inriktning på olikheter som tillgång har förekommit på flera håll. Även diskussioner om olikheter är vanligt förekommande i vardagliga situationer. I samband med traditioner och familjefester delger man varandra upplevelser från olika kulturella högtidligheter samt lär sig ord på varandras språk. Detta har resulterat i stolthet för den egna kulturen och intresse för andra kulturer.

Analys

Arbetet med förhållningssätt för att öka den sociala och emotionella kompetensen hos personal och barn måste ses ur ett långsiktigt perspektiv och tydliga resultat kan vara svåra att se omedelbart. Av enheternas kvalitetsredovisningar att döma, finns det ändå en del resultat som uppnåtts. Det är dock ett gediget arbete som återstår under den återstående projektiden, men även därefter.

För att få mer insikt om de resultat som uppnåtts i Oslo, har en grupp förskolechefer från stadsdelen besökt förskolor i Oslo där man kunnat påvisa resultat.

Lärande och utveckling/Språk, kommunikation, kultur

Genom en stor medvetenhet har de flesta förskolor utvecklat den pedagogiska miljön, med lättåtkomligt pedagogiskt material som inneburit att lusten att utforska ökat. Även IT-verksamhet har blivit ett inslag i den pedagogiska miljön.

Pedagogiken för femåringarna inriktar sig till en del för förberedelse till förskoleklass och speciella inväpningsprogram förekommer. Man väcker t.ex intresse för böcker och skriftspråket. Grupper av 5-åringar vidgar sina vyer genom att träffa barn i samma ålder från andra förskolor. Många förskolor redogör för resultat som att barnen känner igen bokstäver, kan skriva sina namn, räkna, förstå olika mängder samt har kunskap om natur och miljö. De lär sig också att experimentera genom s.k verklighetspedagogik.

Flera förskolor framhåller att barnens självförtroende har ökat, de vågar sjunga, tala och uttrycka tankar och idéer inför andra samt hålla i samlingar själva. Man ser också att barn vågar ifrågasätta, tänka kritiskt och formulera egna teorier. Detta är bland annat ett resultat av personalens medvetna förhållningssätt med uppmuntran att låta barnen bli sedda och lyssnade på.

Många förskolor har flitigt utnyttjat det kulturella utbud som erbjuds genom stadsdelens kulturkonsulent samt deltagit på de kulturombudsmöten som ordnas. Man gör också besök på kulturinstitutioner samt ordnar egna kulturella aktiviteter.

Metoder för språkutveckling är bland annat sagoläsning, språkpåsar och TPR-metoden som innebär att man sätter ord på vad man faktiskt gör och ser. Några förskolor använder datorn som hjälpmedel i språkutvecklingen. Musiklekar, rytmik och drama har medverkat till en förbättrad kroppsuppfattning, koordination och språkutveckling.

Stadsdelens språkpedagoger är en resurs i förskolornas språkutvecklande arbete. Genom olika skapande verksamheter stärks barnens språk och identitetsutveckling och genom ett lustfyllt lärande lockas barnen till att uttrycka sig på svenska. De deltar i förskolornas kompetensutveckling ”Du och jag och vi två” och arbetar medvetet med utvecklingen av barnens sociala och emotionella lärande. Språkpedagogerna leder barngrupperna utifrån barnens behov och förskolornas pedagoger deltar aktivt i verksamheten. Under året deltog totalt 8160 barn i språkpedagogernas verksamhet. Barnen är indelade i åldershomogena grupper och förskolorna bokar in grupperna terminsvis. Det finns även s.k. vängrupper i vilka barn från olika förskolor ingår. Språkpedagogerna erbjuder kompetensutveckling för arbetslagen utifrån sina respektive inriktningar. Under året har språkpedagogerna även utfört ett särskilt uppdrag i en förskola. Uppdraget har fokuserat på att utveckla det språkutvecklande arbetet på förskolan. En av språkpedagogerna deltar i ett utvecklingsarbete med medel från EU. Ett samarbete mellan Finland, Danmark och Sverige i syfte att utbyta erfarenheter mellan deltagande pedagoger i respektive land. Detta arbete fortsätter och kommer att utökas genom att Norge också kommer att ingå. Inriktningen musik, rytmik och rörelse är väl känd i landet och i våra grannländer och under året har 100 personer besökt verksamheten. Språkpedagogerna är en viktig resurs i det språkpedagogiska utvecklingsarbete som pågår i stadsdelen och de ingår i ett av stadsdelens prioriterade områden i arbetet med barnens språkutveckling.

Resultatet att barns ordförråd ökar och att deras kommunikation förbättras kan vanligtvis konstateras genom personalens observationer, pedagogiska diskussioner och dokumentationer. Endast ett fåtal förskolor använder sig av systematiska mätmetoder för språkutveckling. Två av de mätmetoder som används är s.k. språkresan och språkutvecklingsanalys, även kallad performansanalys.

Organisationen av modersmålsstödet/träningen varierar. I vissa fall köps tjänster från språkcentrum. I andra fall skapas modersmålsgrupper utifrån egen personal med det specifika språket. Utvecklingen går mer åt ett integrerat arbetssätt i verksamheten. Några exempel på detta är att de större barnen sjunger sånger på sitt eget modermål för alla barnen. Barn med samma modersmål uppmuntras att hjälpa varandra. Vid en förskola bygger man upp ett bibliotek med böcker på olika språk, vilket uppskattas av föräldrar.

Samtliga förskolor har någon form av dokumentation av verksamheten och om barnens utvecklingsprocess. Många använder sig av portfoliopärmar som finns tillgängliga för barn och föräldrar som i några fall även överlämnas i samband med övergång till förskoleklass. Individuella utvecklingsplaner finns för alla barn i behov av särskilt stöd, men sådana utvecklas alltmer för varje barn i förskolan. Hur de individuella utvecklingsplanerna framställs varierar mellan förskolorna. Vanligtvis sker detta i samverkan med föräldrar i samband med utvecklingssamtal.

Analys

Förskolorna har kommit långt med arbetet att låta barnen ta mer plats, få tala och framträda. Många olika metoder för språkutveckling har utvecklats, men det behövs mer kompetensutveckling för att hitta fler metoder att mäta resultat av språkutveckling. Metoder för dokumentation har utvecklats under året. Fler lär sig t.ex. att använda digitalkamera för bilddokumentation av aktuella händelser i verksamheten. Fler använder sig också av dokumentation i personliga pärmar för barnen. Denna dokumentation tydliggör verksamheten för föräldrar och andra besökare. Nästa steg är att utveckla den pedagogiska dokumentationen, som t.ex. behöver inriktas mer på läroprocessen i stället för aktiviteter.

Barns inflytande

I samtliga förskolor kan barnen på olika sätt påverka sin vardag utifrån fasta ramar och rutiner. Det kan handla om val av aktiviteter, temaarbeten, inköp av en del material, välja sånger, böcker att läsa och ibland att välja mat och påverka matsedeln. Ett exempel på metodik i temaarbete bygger på att barnens idéer kartläggs och ligger till grund för hur temaarbetet utvecklas. I vissa fall är barnen med och upprättar trivselregler för förskolan. I några förskolor tränas barnen att se konsekvenserna av sina val t.ex genom ett demokratiskt tankesätt och majoritetsbeslut efter röstning. Barnintervjuer, barnenkäter och utvärdering av aktiviteterna sker tillsammans med barnen. Barnintervjuer och enkäter ligger också ibland till grund för den individuella utvecklingsplanen. I de fall en pedagogisk dokumentation förekommer, får barnen möjlighet till ett inflytande över sitt eget lärande.

Analys

I redogörelserna för barns inflytande fokuseras ofta på barns trivsel och välbefinnande, men skulle än mer kunna fokuseras på det pedagogiska innehållet.

Metoder för arbetet med barns inflytande och möjlighet att påverka förskolans verksamhet behöver utvecklas ytterligare med kompetensutveckling på området.

Förutsättningar för inflytande finns, men resultatet av barnens uppfattning om det reella inflytandet behöver analyseras ytterligare.

Förskola och hem

Dialogen med föräldrar sker t.ex genom föräldraråd, föräldramöten, enkäter, utvecklingssamtal och spontana samtal. Vid de individuella utvecklingssamtalen sker bland annat genomgång av utvecklingsplaner. Familjefester, gruppdiskussioner och teman vid föräldramöten, dokumentation i form av bilder på väggarna, informationsblad och förslagslåda är några metoder för att främja föräldrarnas intresse för verksamheten. Andra exempel är att föräldrar följer med på utflykter och deltar på gemensamma föreläsningar med personal. Inskolningsarbetet och utvärderingen av denna viktiga inledande samverkan poängteras av flera förskolor. Vid en förskola gör man hembesök i samband med invänjningen. Föräldradeltagandet har utvecklats genom att föräldrar nu börjar intressera sig i högre grad för enheternas arbete med att ta fram verksamhetsplaner och formulera kvalitetsgarantier och i vissa fall tagit initiativ till pedagogiska diskussioner. Enkätundersökningar bland föräldrar genomförs på ca hälften av förskolenheterna. Resultatet av enkäterna går igenom av arbetslaget och ligger till grund för förbättringar av verksamhet. Bekräftelse på att föräldrar är nöjda får man också genom utvecklingssamtal och föräldramöten samt i den dagliga kontakten med föräldrarna. Kontakten upplevs i stort sett tillfredställande enligt de enkätsvar som inkommit.

Analys

Fungerande föräldraråd är inte så vanliga. Fyra förskolenheter har angett att de har föräldraråd som fungerar. Det kan många gånger vara bättre att hitta andra former för inflytande. I två av förskolenheternas kvalitetsredovisningar framgår resultat av genomförda enkäter. Det saknas dock analys av enkätsvar i enheternas kvalitetsredovisningar. Det framgår inte heller om föräldrarna upplever reellt inflytande i verksamheten. Ett problem i vissa fall är låg svarsfrekvens och därför svårt att dra slutsatser. Omfattningen av genomförda föräldraenkäter i förskolorna har ökat sedan föregående år.

Samverkan

Samverkan mellan förskola och grundskola består till stor del av överföringssamtal med föräldrar och pedagoger i samband med övergång från förskola till förskoleklass. Där går man vanligtvis, med föräldrarnas samtycke, igenom den dokumentation som förskolan har kring

barnet. I vissa fall följer den pedagogiska dokumentationen med barnet till förskoleklassen. Samtalen kombineras ofta med besök hos varandra. Vissa skolor bjuder in förskolans personal till uppföljningsmöte under hösten. Runt tre grundskolor finns samarbetsgrupper med representanter från förskola, grundskola, socialtjänst, fritid, BVC med flera som träffas för att t.ex. ta upp överföringsfrågor, gemensam grund för arbete med barn i riskzon och andra samarbetsfrågor i området.

Analys

Eftersom val av skola inte alltid följer närhetsprincipen kan det uppstå svårigheter när en förskola ska ha kontakt med fler olika skolor som har olika samarbetsmetoder. Ibland kan kontakten med skolor utanför stadsdelsgränsen bli mycket begränsad. Fler förskolor framhåller att man borde samverka mer kring pedagogiska frågor och att samverkansformerna med grundskolan behöver utvecklas. Det efterfrågas också en diskussion om gemensam kunskapssyn.

Åtgärder för utveckling

Kvalitetsuppföljning av verksamheten sker på olika sätt.

I samband med upprättande av verksamhetsplaner för enheterna sker en dialog mellan enheten och ledningen för avdelningen för barn och ungdom utifrån mål, åtaganden och arbetssätt samt utvecklingsområden utifrån föregående års kvalitetsredovisning.

Genom integrerat ledningssystem med besök från förvaltningsledningen får enheterna återkoppling på hantering av ekonomi, personal och upprättade verksamhetsplaner.

Tre av resultatenheterna har fått besök av utbildningsförvaltningens inspektörer som kontrollerar måluppfyllelsen gentemot de nationella målen Lpfö 98 och prioriterade områden i förskoleplanen för Stockholms stad. Utifrån inhämtade faktaunderlag ger de underlag för åtgärder och utvecklingsinsatser. Några av de utvecklingsinsatser som föreslagits är förbättrade strategier för modersmålsträning, tydligare mål för barns inflytande, individuella utvecklingsplaner samt strategier för pedagogisk dokumentation.

I nästan samtliga av förskolornas kvalitetsredovisningar är förslagen till åtgärder för utveckling till stor del överensstämmande med det som framgår i inspektörsrapporterna för de tre enheter som fått besök av inspektör. Inom de flesta områden pågår också ett utvecklingsarbete.

Några åtgärder för utveckling som enheter angett i kvalitetsredovisningarna är:

- Arbete med genusperspektivet
- Mer fördjupade pedagogiska diskussioner
- Effektivare mätmetoder för resultat
- Fortsättning med utvecklingsprojektet "Du och jag och vi två" för att få fram och beskriva fler tydliga resultat
- Mer nätverk för pedagoger
- Bättre samarbete med skola
- Utveckla mer mål och metoder för barns inflytande
- Strategier för barnintervjuer
- Framtagande av lättillgängligt material för utforskande
- Att göra föräldrar mer medvetna om sina möjligheter att påverka verksamheten och mer temamöten med föräldrar
- Förbättrad dokumentation av lärandeprocesser

- Förbättra de individuella utvecklingsplanerna.

Beträffande modersmålsstödet har organisationen och innehållet i detta inte fungerat så bra. Därför har förskolorna tillsammans utvecklat en organisation och nya rutiner för modersmålsträningen. Från och med höstterminen utnyttjas i större utsträckning de egna språkresurserna i stadsdelen. I Stockholms stads förskoleplan sägs "... modersmålsstödet ska utvecklas och vara integrerad i förskolans verksamhet". Tanken är att bara undantagsvis hyra in modersmålstränare utifrån.

Några förskolor arbetar på att förbättra informationen och tydliggöra verksamheten för föräldrar genom att lägga upp egna hemsidor som kan nås av förskolans föräldrar och föräldrar som söker plats. Förutom presentation av förskolorna är tanken att varje avdelning ska kunna lägga ut information om den aktuella verksamheten, utflykter eller andra aktiviteter.

Samverkan mellan förskola och skola varierar kraftigt i stadsdelen. För att nå en gemensam syn kring barns utveckling och lärande, har grundskolans skolledare och förskolechefer träffats under året. Nästa steg är att planera gemensamma träffar för pedagogerna i förskolan och att de tidiga grundskoleåren i syfte att nå en gemensam kunskapssyn och få en röd tråd i barnens lärande i stadsdelens förskolor och grundskolor.

Resultat av de åtgärder som redovisats 2003

Utveckling av barns sociala kompetens

Utvecklingsarbetet kring barns sociala och emotionella kompetens har resulterat i förändrat förhållningssätt både i personalgrupper som barngrupper.

Modersmålsträningen

Förskolorna har påbörjat ett arbete med ett mer integrerat arbetssätt för modersmålsträningen. Detta har bland annat resulterat i ett större engagemang och intresse bland barn och föräldrar.

Barns inflytande

Medvetenheten om att ge barn möjligheter till inflytande i rutiner och aktiviteter har ökat. Flera förskolor har också börjat använda sig av barnenkäter och barnintervjuer.

Pedagogiska diskussioner och dokumentation

En större medvetenhet och mer tid avsätts för att ge utrymme för pedagogiska diskussioner och dokumentation.

Samverkan med grundskolan

För att nå en gemensam syn på barns utveckling och lärande, har grundskolans skolledare och förskolechefer träffats under året. Fortsatt utveckling sker på området.

Grundskoleverksamhet

Förutsättningar och organisation

Skolverksamheten har från och med höstterminen 2004 omorganiserats till sju grundskoleenheter, från att tidigare har varit åtta. En 7-9 skola avvecklades på grund av vikande elevunderlag totalt i Tensta/Hjulsta. Eleverna flyttades till den nybildade år F-9 enheten Enbacken/Gullinge skolor. Grundskolorna består av fyra enheter med verksamhet

från förskoleklass till och med skolår 9 medan de övriga tre enheterna organiserar verksamhet från förskoleklass till och med skolår 6. Samtliga sju grundskoleenheter leds av en rektor. En grundskola i Spånga och en i Tensta har sedan augusti 2004 nyutträdna rektorer. Vid samtliga grundskolor är även fritidshem och fritidsklubbar kopplade för elever i åldrarna 6-12 år. För elever i åldrarna 13-16 år erbjuds öppen fritids- och ungdomsverksamhet kopplad till den egna skolan och för tre av skolorna verksamhet även efter skoltid. Grundskolorna i Tensta har sammanlagt nio förberedelseklasser samt en basgrupp för år 7-9 elever med bristfällig skolbakgrund. Totalt i stadsdelens grundskolor finns 14 särskilda undervisningsgrupper och 3 träningsklasser. I tenstaskolorna har de flesta eleverna utländsk bakgrund vilket inte är fallet i Spånga. Större andelen av stadsdelens elever med utländsk bakgrund deltar i modersmålsundervisning och i svenska som andraspråk. Skolorna arbetar tydligt med egna profiler som t ex Trygghet och Arbetsmiljö, Värdegrund, Demokrati, Språk, Kultur, Idrott, Hälsa och Media. Särskilda profilklasser finns i några av tenstaskolorna med följande inriktningar, basket, fotboll, ma-no, media och talang.

Särskoleverksamhet i form av samundervisningsklasser finns vid fyra av stadsdelens skolor och är integrerad i den övriga verksamheten både lokal- och verksamhetsmässigt. I två av dessa klasser finns det specialpedagoger och övriga lärare har god kompetens för sitt arbete. Eleverna har tillgång till elevhälsoteam och elevhälsa på samma sätt som övriga. Klasserna fyller väl sitt syfte, att elever i gränzonen skall få sina inlärningsbehov tillgodosedda, oavsett om de är inskrivna i särskolan eller inte. Varje klass har åtta elevplatser och särskolan har tillgång till hälften av dessa. Under hösten har särskolan endast nyttjat tre av sina totalt sexton platser. Förutom samundervisningsklasser finns i de aktuella skolorna tre träningsklasser med sammanlagt sexton elever samt två individintegrerade särskoleelever. På grund av för litet elevunderlag har den i stadsdelen befintliga grundsärskoleklassen slagits samman med en samundervisningsklass. Skolorna lägger stor vikt vid att särskoleeleverna i så stor utsträckning som möjligt ska integreras i skolans övriga verksamhet. Därför läggs mycket fokus på att stärka elevernas självförtroende och utgå ifrån deras starka sidor. Även träningsklasserna deltar i skolans alla aktiviteter såsom raster, samlingar och olika projekt. Föräldrar och elever är delaktiga i framtagandet av både arbetsplan och individuella utvecklingsplaner. Fem av sex lärare har specialpedagogisk utbildning och eleverna har samma tillgång till elevhälsoteam och elevhälsa som övriga.

Nyckeltal

Antal elever: 4165. En minskning med 100 elever jämfört med år 2003.

Antal elever/lärare: Varierar mellan 7 och drygt 11 elever per lärare. Den största lärartätheten finns i tenstaskolorna.

Antal barn per anställd i skolbarnsomsorg: Medelvärde för stadsdelen är 11.6. Skillnaderna mellan de enskilda skolorna är måttliga.

Andel lärare med formell kompetens: Medelvärde för stadsdelen är 92 % lärare med formell kompetens. Några skolor ligger endast på 80% lärare med formell kompetens.

Betygsresultat skolår 9 (se diagram)

Andel gymnasiebehöriga i skolår 9 (se diagram)

Resultat i de nationella proven i år 5 och 9 (under rubriken Kunskaper)

Simkunnighet skolår 9 (under rubriken Kunskaper)

Resultat och måluppfyllelse

Normer och värden

Skolorna har genom medvetet och målinriktat arbete med värdegrundsfrågorna nått goda resultat. Skolinspektörsrapporterna beskriver att elever och personal är nöjda med sin skola

och trivs bra. Utmärkande för alla skolor är att eleverna känner sig sedda av pedagogerna och känner förtroende för de flesta vuxna. En del skolor beskriver positiva resultat från brukarenkäter. Föräldrarna är nöjda med sitt barns skola men vill öka delaktigheten genom digital information och tätare dialog med skolan.

Rutinerna för att hantera mobbing på respektive skola är kända av alla. Ett exempel på hur eleverna är delaktiga och tar ansvar för detta är genom åtgärden ”Änglarna”. En grupp elever utses av skolan och får ett uppdrag att verka som goda kamrater och förebilder och aktivt bidra till att förebygga mobbning och våld samt bidra till ett gott umgängesklimat på skolan. Eleverna får utbildning i att vara ”ängel” och regelbunden handledning under läsåret. Satsningen har pågått sedan 1996 och visar goda resultat i elevernas förmåga att upptäcka mobbning och utanförskap.

Olika antimobbingsgrupper är aktivt verksamma under skoldagen och detta arbete får som konsekvens att både personal och elever förankras i värdegrundsarbetet. En skola har till följd av detta arbete inrättat ett s.k. etiskt råd bestående av en imam, en buddistisk munk och en präst. De besöker skolans klasser och tillsammans med elever, personal och skolans rektor diskuteras värdegrundsfrågor. Samtliga grundskolor i stadsdelen arbetar målmedvetet med att utveckla ett sådant arbete. Varje skola har ett tydligt program som främjar elevernas sociala och emotionella kompetens. Några skolor har även ”Livskunskap” på schemat. I skolornas redovisningar beskrivs ett hårdnande klimat mellan barnen under de senaste åren. Personalen behöver verktyg för att kunna hantera de problematiska sociala och emotionella situationer som uppstår bland eleverna för att kunna upprätthålla en lugn och trygg miljö för eleverna under hela skoldagen. För detta arbete krävs särskild kompetens vilket skolorna prioriterar i sin satsning på personalens kompetensutveckling. Under året har 100 pedagoger deltagit i stadsdelens kompetensutveckling inom föräldradelaktighet den s.k. Guldsitsen. Dessutom har ett nytt utvecklingsarbete i lärarledarskap startats. Arbetet syftar till att erbjuda konkreta strategier och förhållningssätt som lärare kan använda för att upprätthålla goda relationer och positiva läromiljöer för alla individer i gruppen.

Analys

Arbetet med värdegrunden är ständigt närvarande i det dagliga arbetet och måste upprätthållas och utvecklas för att på sikt resultera i ett starkare fokus på elevernas lärande och kunskapsutveckling. Det är angeläget att hitta en balans mellan beteendekriterier och kunskapsutveckling för en ökad måluppfyllelse. I stadsdelens grundskolor är värdegrundsfrågorna särskilt prioriterade även i samarbetet med föräldrarna. Våra föräldrar representerar många olika kulturer och synsätt på fostran och för eleverna är det viktigt att grundskolans värdegrund och styrdokument är ett naturligt inslag i kontakten hem – skola.

Kunskaper

Skolorna har i sina kvalitetsredovisningar redovisat resultaten från stockholmsprov, nationella prov, slutbetyg i basämnena samt LUS - nivåer (Läsutveckling). Satsningen på elevernas läsutveckling har varit framgångsrik i de yngre åldrarna. En skola har medvetet satsat på schemalagd läsning och tillsammans med Tensta bibliotek genomfört regelbundna inbokade bokguidningar/bokprat. Detta arbete resulterade i att 91% av eleverna i år 3 uppfyllde kravnivån på LUS-schemat och att 86% i år 6 uppfyllde adekvat kravnivå. Skolornas resultat inom LUS är positiva och satsningen fortsätter i utökad form på många av stadsdelens skolor genom bl.a. schemalagd tid för läsning.

Resultaten i de nationella proven i år 5 skiljer sig mellan spånga- och tenstaskolorna. Några av skolorna är dock jämförbara. Nationella proven i år 9 visar på en nedåtgående trend för

tenstaskolorna. Stora skillnader i resultaten mellan spånga- och tenstaskolorna visar sig särskilt tydligt i slutbetygen. Elevunderlaget i år 9 i tenstaskolorna motsvarar inte de elevkullar som tidigare ingick i år 5 mätningen beroende på att elever i år 7 väljer annan skola utanför stadsdelen och att ett flöde av elever, in- och utflyttningar, ständigt pågår. Hög frånvaro, stor andel elever i behov av särskilt stöd, stor andel elever i förberedelseklass är andra orsaker som kan påverka resultatet negativt. I Skolverkets samlade resultatbank SIRIS /SALSA i vilken varje skola kan jämföra sina betygsresultat med de resultat som är rimliga att förvänta sig, visar det sig att resultatet för tenstaskolorna varierar kraftigt år från år medan det för spångaskolorna är mera stabilt. Det finns goda exempel på processinriktat arbete som är språk- och kunskapsutvecklande och med en tydlighet vad gäller mål och kriterier där eleven själv kan bedöma sina insatser. Några exempel på processinriktat arbete är ämnesintegrerande teman och samverkan mellan ämnen och lärare. Detta kan bidra till att skapa en helhet i elevernas lärande med utgångspunkt från läroplanens mål. Lovskolor och regelbunden läxhjälp är insatser som enligt skolornas egna utvärderingar bidrar till att främja elevernas kunskapsutveckling och resultat.

Vid en uppföljning av simkunnigheten i skolår 9 under vårterminen 2004, visade sig 93 % av eleverna vara simkunniga vilket tyder på att simundervisning måste anordnas under hela skoltiden. Det är framförallt tenstaskolorna som inte når målen. En skola i Tensta har satsat särskilt på simundervisning och denna satsning har gett goda resultat. Området gällande elevernas simkunnighet ska prioriteras under kommande år.

Flera av stadsdelens skolor deltar i stadens satsning på NTA undervisningen (Naturkunskap och Teknik för Alla). Efter genomgången kompetensutveckling undervisar lärarna i Teknik och Naturkunskap genom ett tematiskt arbetssätt. Undervisningen bidrar till elevernas ökade intresse för dessa ämnen. Ett förbättringsarbete som på lång sikt kan bidra till ökad måluppfyllelse i de naturorienterade ämnena.

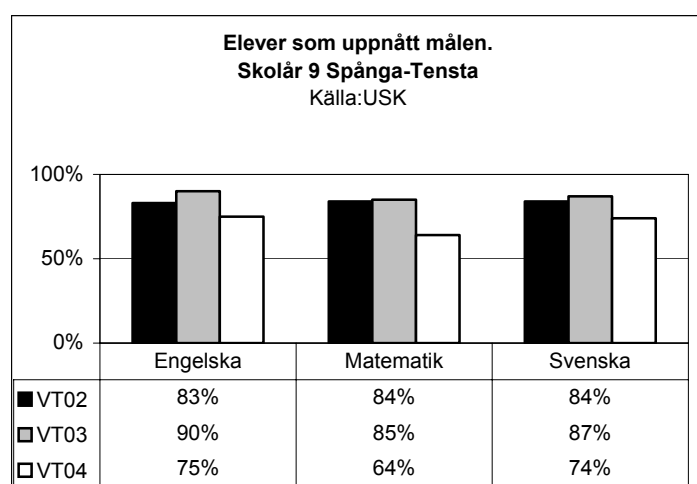
Ett framgångsrikt utvecklingsarbete, skola – näringsliv, som pågått sedan 2002 i samarbete med Lunda-Nova Näringslivscenter är en långsiktig satsning på att utveckla elevernas entreprenöriella lärande. Med begreppet entreprenöriellt lärande avses individens förmåga att ta vara på sina möjligheter, att gå från tanke till handling genom att företa sig saker. Barnen/eleverna är företagsamma individer och vi vill ta tillvara denna förmåga ur ett lärandeperspektiv. En pilotgrupp med 25 lärare från förskola, grundskola och gymnasium ingår i detta arbete och deltar i en satsning på kompetensutveckling inom entreprenöriellt lärande. Under ledning av lärarutbildare från Lärarhögskolan och forskare från Växjö Universitet deltar lärarna i utbildningsdagar, seminarier och arbetslagshandledning. Utvecklingsarbetets nästa fas är att lärarna erbjuds kompetensutveckling genom en 5p utbildning i entreprenöriellt lärande. En uppdragsutbildning som Institutionen för undervisningsprocesser, kommunikation och lärande på Lärarhögskolan i Stockholm är kursansvarig för. Kursen påbörjas i februari 2005.

Stadsdelens fältskola, vid Eggeby Gård på Järvafältet är en verksamhet med inriktningen natur och miljö. Verksamheternas två biologer tog under året emot 392 elevgrupper med totalt 7159 elever. Fältskolan är en väl utnyttjad resurs för skolornas NO – undervisning och för elevernas språk- och kunskapsutveckling. Under året har Fältskolan arbetat medvetet med utvecklingen av elevernas begrepp och kunskaper i NO ämnena. Utifrån ett inspirerande sammanhang i en konkret miljö lär sig eleverna att använda naturvetenskapliga ord och begrepp. För att ytterligare stärka NO-undervisningen i stadsdelens skolor kommer satsningen på fältskolan att fortsätta.

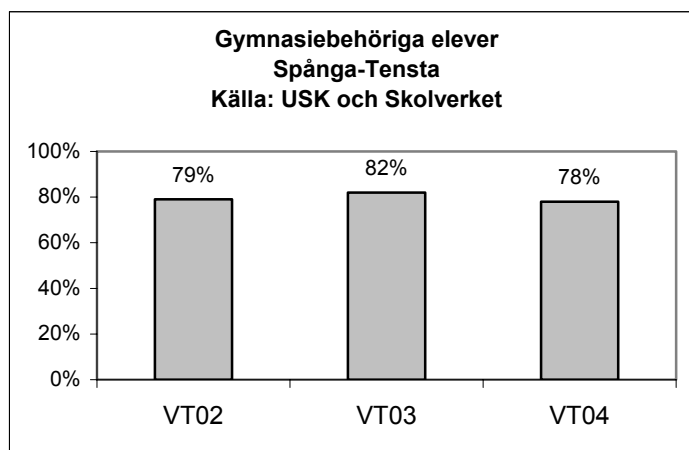
Satsningen på IT i skolan är en viktig förutsättning för elevernas utveckling av sitt eget lärande. IT i skolan är en fortsättning och utveckling av ITiS. Styrkan i detta arbete ur ett pedagogiskt perspektiv är att IT erbjuder nya möjligheter att kunna anpassa såväl material och metoder som arbets- och redovisningssätt i skolan till varje elevs förutsättningar och behov. Totalt i stadsdelens skolor deltar 22 lärare i satsningen på kompetensutveckling inom IT under ledning av en för skolorna gemensam IT-pedagog. Lärarna har kommit olika långt men viljan att utveckla arbetet kring IT i skolan är stark.

Arbetet för de elever som inte uppnått målen har följt åtgärdsprogrammet i stadsdelens verksamhetsprogram. Följande åtgärder prioriteras även fortsättningsvis för att främja elevernas språk- kunskaps och identitetsutveckling.

- En systematisk uppföljning av elevernas läsutveckling och matematiska förmåga
- Kontinuerliga uppföljningar och analyser av elevernas språkutveckling både för elever med svenska som modersmål och elever med svenska som andraspråk för att främja elevernas tänkande mot högre abstraktionsnivåer och kunna ge eleverna möjlighet att höja sina kunskapsnivåer i olika ämnen.
- Fortsätta inriktningen med ett språkutvecklande arbetssätt i ett ämnesövergripande arbete för att möjliggöra att eleverna når en högre måluppfyllelse i alla ämnen
- Fortsatt kompetensutveckling kring tvåspråkighet

Vid en jämförelse av andelen elever som uppnått målen i basämnena under de senaste tre åren så har resultaten sjunkit markant. Matematik är det ämne i vilket resultatet är avsevärt lägre år 2004 än tidigare år.

Nivån ligger tämligen konstant. Andelen elever behöriga att söka till gymnasiet har minskat något under 2004.

Analys

Inspektörsrapporternas rekommendationer är att skolorna måste se över arbetssätt med tydliga utvärderingsbara mål och kriterier i samtliga ämnen vilket är en förutsättning för en god uppföljning av elevernas kunskapsutveckling. Ytterligare en förutsättning för att eleverna ska kunna följa sin egen kunskapsutveckling är att de får tydliga krav för vad de förväntas lära sig och att de förstår formerna för utvärdering och dokumentation av sin egen kunskapsutveckling. Eleverna måste involveras i diskussioner och reflektera över sitt eget lärande och sin egen kunskapsutveckling i förhållande till läroplanens mål och kriterier.

Elevhälsa

Skolornas elevhälsoteam består av skolledare, skolpsykolog, kurator, skolsköterska, skolläkare och specialpedagog. Alla skolor arbetar mot ett hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt där vuxnas förhållningssätt bidrar till att alla känner sig delaktiga och tar ansvar för att skapa en god miljö. I det förebyggande arbetssättet ingår att tidigt uppmärksamma och sätta in åtgärder för elever i behov av särskilt stöd.

År 7-9 skolorna i Tensta deltar i "Trestadsprojektet" som fokuserar på den psykiska hälsan genom förbättring av skolklimatet, utökat föräldraengagemang, nya former för hälsoundervisningen och en innehållsrik fritid. Lärare och föräldrar har genom dialog bearbetat attityder och värderingar. Eleverna ökar förståelsen för att skolan och föräldrarna har samma mål och att de vuxna respekterar varandra och samarbetar för barnens bästa i alla situationer såväl i skolan som på fritiden. Föräldrarna känner sig delaktiga i det hälsofrämjande arbetet och ställer krav på regelbundna dialogträffar med skolan.

Flera skolor satsar på utökad tid för elevernas fysiska hälsa med en förstärkning av ämnet idrott med ytterligare schemalagd tid. Programmet "Röris" är en åtgärd som främjar elevernas fysiska aktiviteter, ett rörelseprogram som dagligen finns med både i klassrummet och på fritidshem.

Analys

Skolorna har kommit olika långt med att organisera arbetet utifrån skolplanens mål och strategier för elevhälsa med fokus på det hälsofrämjande arbetet. Från att ha arbetat probleminriktat pågår ett utvecklingsarbete i vilket skolorna mer och mer övergår till det inkluderande förhållningssättet. Detta innebär att i så stor utsträckning som möjligt lösa problemsituationerna inom klassens ram. Lärararbetslag och elevhälsoteam samarbetar ofta

tillsammans med socialtjänsten och föräldrar för att komma tillrätta med elever som har problem i skolan.Handledning är en betydande del i detta arbete.

Elevernas ansvar och inflytande

Elevernas delaktighet är väl representerad genom klassråd, elevråd, förvaltningsråd och matråd. Utöver detta finns olika påverkansgrupper både med elevrepresentanter och föräldrarepresentanter som miljögrupp, idrottsförening, arbetsmiljögrupp, skolgårdsgrupp och antimobbingsgrupp. Några skolor har utsett elever som får speciella uppdrag att ta ansvar för olika verksamheter och aktiviteter. Flera grundskolor genomför varje år brukarenkäter i vilka både elever och föräldrar får svara på frågor bl.a om arbetsmiljö och trivsel i skolan.

Analys

Elevernas reella inflytande måste utvecklas i samtliga grundskolor. En viktig förutsättning för att eleverna ska kunna ha inflytande och ta ansvar över sitt eget lärande är att eleverna ges möjlighet att reflektera över vad som förväntas att de ska lära sig och att de får individuell återkoppling på sin kunskapsutveckling. Enligt inspektörsrapporterna prioriteras inte tid för eleverna att vara med och utforma undervisningen även om det finns goda exempel på hur elevers förkunskaper och intresse tas tillvara i planeringen. Skolorna ger i alltför begränsad utsträckning eleverna möjlighet att vara med och diskutera och analysera kunskapsmålen, utbildningens innehåll, arbetssätt, redovisningssätt och utvärderingar.

Bedömning och betyg

Varje skola har i princip sin egen modell att arbeta med bedömningar av elevernas måluppfyllelse. Flera av skolorna har under året arbetat för att tydliggöra målen för ämnen och arbetsområden med syftet att ge eleverna insikt i vad som krävs och därmed hjälpa dem att sätta egna mål för arbetet. Ämneskonferenser för diskussion om bedömningsgrunder har påbörjats och kommer att fortsätta och är ett prioriterat område i stadsdelens åtgärdsprogram. På de flesta skolor förs gemensamma diskussioner om bedömningar främst genom LUS-schemat. Alla skolor har påbörjat ett gemensamt strukturerat arbete med att nå en bedömaröverensstämmelse i de övriga ämnena.

Analys och bedömning av andraspråkselevernas språkutvecklingsnivåer är ett förbättringsområde som stadsdelens skolor fortsätter att satsa på. Ett samlat grepp kring att analysera elevernas språkutveckling har under året påbörjats och ska genom fortsatt erbjudande om kompetensutveckling i språkutvecklingsanalys spridas ute i verksamheterna. Språkutvecklingsanalysen ligger till grund för bedömningen av elevernas läsutveckling. Detta är ett viktigt förbättringsområde som är nödvändigt i arbetet med måluppfyllelse.

Analys

Gemensamma diskussioner mellan stadsdelens skolor när det gäller bedömaröverensstämmelse är nödvändiga och prioriterade för stadsdelens skolor. Ett område som regelbundet diskuteras är elevernas måluppfyllelse i basämnena, men inte alls på ett strukturerat sätt i de övriga ämnena och inte heller när det gäller läroplansmålen enligt inspektörsrapporterna. De gemensamma bedömningsdiskussionerna för alla ämnen är viktiga för utvecklingen av det kvalitetsarbete som skolorna ska utföra. Skolinspektörerna efterlyser ett F-9 perspektiv och en samverkan mellan skolorna i stadsdelen för att få perspektiv på den egna undervisningen och målens likvärdighet.

Skolorna deltar i stadsdelens satsning på kompetensutveckling inom språkutvecklingsanalys men de måste bli bättre på ett språkutvecklande förhållningssätt i alla ämnen.

Övergång och samverkan

Alla skolor har framtagna planeringar sedan många år hur övergång och samverkan mellan olika skolformer och verksamhetsdelar skall fungera och underlättas. Detta innebär årligen återkommande rutiner vid övergångar såväl mellan förskola och förskoleklass, mellan förskoleklass och år 1 som mellan år 6 och 7. Förskoleklassens personal ingår ofta i arbetslag tillsammans med grundskolans år 1-2, vilket ger goda förutsättningar för samverkan som i vissa fall lett till ett väl utvecklat samarbete. Skolornas samverkan med skolbarnsomsorgen är ett prioriterat område som fortsätter att utvecklas. Satsningen på gemensam kompetensutveckling för samtliga skolans medarbetare prioriteras. Fritidsklubbar i samverkan med Kulturskolan och olika föreningar för barn i åldrarna 10-12 år är ett pilotprojekt som pågått under året med positiva resultat och som planeras att fortsätta.

Mellan grundskolan och gymnasiet pågår sedan några år ett samarbete mellan ett par av stadsdelens grundskolor och Tensta gymnasium. Det s.k KI -projektet är ett utvecklingsarbete tillsammans med Karolinska Institutet (KI) vilket fokuserar på att ge elever i skolår 8 möjligheter att ta del av lektioner, demonstrationer, laborationer och studiebesök tillsammans med eleverna i gymnasiets forskningsprogram som samarbetar med KI. Ytterligare ett samarbetsprojekt med Tensta gymnasium och grundskolornas år 9 i syfte att erbjuda eleverna spetskompetens i ämnena matematik och engelska pågår. Ett av grundskolornas förbättringsområden är att arbeta målmedvetet med att underlätta för elever och föräldrar att göra sina val till gymnasieskolan. En skola i stadsdelen arbetar vertikalt och organiserar såväl grundskola F-9 som gymnasium, vilket ger utmärkta möjligheter till att utveckla samverkan mellan skolformerna.

Samverkan mellan stadsdelens olika avdelningar kring barn i behov av särskilt stöd har utvecklats. Delaktighetsperspektivet kring barn och föräldrar är ett fokusområde som prioriteras. Gemensam kompetensutveckling för grundskolornas elevhälsoteam och socialtjänstens utredningsenhet genomförs kontinuerligt genom den s.k Limpan. Dessutom sker samverkan med socialtjänsten kring arbetet med föräldrakomet respektive lärarkomet som är ett strukturerat program för utagerande och trotsiga barn. Ansvarsfrågor och gränsdragning diskuteras fortlöpande inom vårt interna BUS- forum enligt de samverkansavtal som slutits med Stockholms läns landsting.

Analys

Några skolor upplever svårigheter att hitta väl fungerande samarbetsformer mellan förskoleklass och skola. Avdelningens stödenhet har utvecklat goda rutiner för överlämnande av barn i behov av särskilt stöd från förskoleverksamhet och till förskoleklass. En arbetsgrupp av skolledare har haft ett särskilt uppdrag att utreda och komma med förslag om ett förbättrat samarbete mellan förskoleklass, skola och fritidshem. De har tagit fram ett antal kriterier som ger gynnsamma förutsättningar för ett gott samarbete och som leder till ett gemensamt ansvar för elevens hela skoldag. Arbetet ska fortsätta med att göra samma inventering av gynnsamma förutsättningar för en bättre överlämning från förskola till skola. Att utveckla fungerande samarbetsformer mellan förskoleklass och skola är ett fortsatt viktigt förbättringsområde.

Åtgärder för utveckling

Kvalitetsuppföljning av verksamheten sker på olika sätt. I samband med upprättande av verksamhetsplaner för enheterna sker en dialog mellan enheten och avdelningen för barn och ungdom utifrån mål, åtaganden och arbetssätt samt utvecklingsområden utifrån föregående års kvalitetsredovisning. Genom ILS (integrerat ledningssystem) med besök från

förvaltningsledningen får enheterna återkoppling på hantering av ekonomi, personal och upprättade verksamhetsplaner.

Uppföljning och dokumentation av elevernas kunskapsutveckling utifrån de lokalt tolkade målen ska utvecklas. Gemensamma strategier och målsättning för bedömning och dokumentation för att hjälpa eleverna att utveckla och utvärdera sitt eget lärande är ett förbättringsområde. Goda exempel på detta arbete är portfoliometoden och LUS-schema.

Insatser för att öka elevernas intresse och kunskaper i matematik och naturorienterade ämnen prioriteras och profilklasser i matematik, NTA – projekt (natur och teknik för alla) och stadsdelens fältskola bidrar till att öka elevernas måluppfyllelse i de naturvetenskapliga ämnena.

Elevernas möjligheter till att ta eget ansvar och inflytande över undervisningen ska utvecklas. Tid måste avsättas för att i enlighet med läroplanen ge rum för eleverna att vara med och utforma undervisningen. Eleverna måste få möjlighet att vara med och diskutera och analysera undervisningsmålen, utbildningens innehåll, val av arbetsformer och redovisningssätt samt utvärderingar.

Ett prioriterat utvecklingsområde är satsningen på flerspråkiga elevers språk och kunskapsutveckling. Lärare i förskola och grundskola erbjuds kompetensutveckling i språkutvecklingsanalys. Att öka kompetensen bland våra lärare är ett prioriterat område kring att kunna observera, analysera och bedöma elevernas språkutveckling för att varje elev ska ges de bästa förutsättningar för en gynnsam språk- och kunskapsutveckling. Målet är att samtliga lärare i förskola och grundskola har en grundkompetens i att kunna analysera elevernas språkutveckling.

Inom området barn i behov av särskilt stöd bedrivs flera utvecklingsprogram med fokus på barns sociala och emotionella utveckling. Gemensamt för programmen är att lärarna arbetar medvetet, systematiskt och strukturerat med elevens social och emotionella lärande, problemlösning och att hantera ilska och frustration. Ett viktigt utvecklingsområde är satsningen på ökad kompetens för lärare kring olika synsätt och förhållningssätt, som möjliggör integrering i den ordinarie verksamheten för elever i behov av särskilt stöd. Inriktningen i arbetet utgår från det inkluderande förhållningssättet.

Stadsdelen ingår som en del med en skola i utvecklingsdialogen med Myndigheten för Skolutveckling. Syftet är att skapa ett komplement till betygsresultat och meritvärden som fler skolor kan använda sig av. Sättet att mäta betyg och resultat på nationella och kommunala prov säger inget om den komplexitet som finns bakom siffrorna. Det är därför viktigt att ta fram andra användbara indikatorer som ett mått och ett komplement till resultat som visar betyg och meritvärde.

Resultat av de åtgärder som redovisades i kvalitetsredovisning för 2003.

Alla skolor redovisar att de satsningar som gjorts för att stärka elevernas sociala och emotionella utveckling har gett förbättrade resultat.

En förbättrad uppföljning av elevernas läsutveckling genom LUS-schema har gett förbättrade resultat. Lovskolor och sommarskolor som arrangerats har gett påtagliga resultat. En skola höjde resultaten antal godkända i år 9 med 7% efter avslutad sommarskola. Det fortsatta utvecklandet av undervisningen i de naturvetenskapliga ämnena och ett mer ämnesövergripande och tematiskt arbetssätt har bidragit till fler studiemotiverade elever och förbättrade studieresultat.

Samverkan mellan stadsdelens olika avdelningar kring barn i behov av särskilt stöd har utvecklats. Delaktighetsperspektivet kring barn och föräldrar är ett fokusområde som prioriteras. Gemensam kompetensutveckling för grundskolornas elevhälsoteam och socialtjänstens utredningsenhet genomförs kontinuerligt.

Några skolor upplever svårigheter att hitta väl fungerande samarbetsformer mellan förskoleklass och skola. Avdelningens stödenhet har utvecklat goda rutiner för överlämnande av barn i behov av särskilt stöd från förskoleverksamhet och till förskoleklass.

SLUT